

Bestuursopdracht EU-agenda Almelo Hengelo Enschede

Doel :

Deze bestuursopdracht is bedoeld om als drie steden gezamenlijk de inzet in Europa te versterken. Die Europese inzet kent een lange historie en we zijn al actief in onder meer Eurocities en het Comité van de Regio's. Nu willen we dat ook een vaste gezamenlijke basis geven. We doen dit, om grote en urgente opgaven als klimaatadaptatie, energietransitie, verstedelijking en mobiliteit beter te kunnen aanpakken. Kennis, innovatie en middelen uit Europa kunnen ons helpen. Dat concludeerden de burgemeesters van Almelo, Enschede en Hengelo na hun werkbezoek aan Brussel in maart 2023. Vereisten zijn een scherpe focus, goede organisatie en structureel commitment. Pas dan kunnen we invloed uitoefenen, wetgeving signaleren en meedoen met subsidieprogramma's.

We profileren ons gezamenlijk in Europa, als vijfde stad van Nederland. Dat een gezamenlijke profilering loont, bleek recent al uit de verschillende gezamenlijke succesvolle lobbytrajecten, zoals de verstedelijkingsopgave en de TOF-regeling. In alle collegeprogramma's staat ook beschreven dat "Hoe beter de samenwerking is tussen de drie grote steden, met onze buurgemeenten, Twente breed, in de provincie, landelijk, in de Euregio en op Europese schaal, hoe beter we in staat zijn onze ambities en doelstellingen te bereiken."

Deze opdracht gaat achtereenvolgens in op de invloed die Europa heeft op onze steden, op de EU-agenda die we gezamenlijk maken en op de manier waarop we onze samenwerking hierop willen verankeren in onze organisaties.

1. Invloed van Europa op onze steden

Aanleiding

Europa is belangrijk voor de Twentse steden. In Europa vinden we kennis, partners en financiering om onze projecten verder te brengen, zetten we Twente op de kaart en signaleren en beïnvloeden we de ontwikkeling van Europese wetgeving en fondsen. Een noodzaak, want lokaal en Europees beleid raken in toenemende mate met elkaar vervlochten en steeds meer gemeentelijke beleidsterreinen hebben een Europese dimensie gekregen. Maar liefst 70% van de wetgeving komt dan ook uit Europa.

Tegelijkertijd hebben we wat te brengen in Europa. Hier voeren we immers de plannen uit die in Brussel worden ontwikkeld. Dat maakt ons interessant voor Brussel, dat altijd op zoek is naar goede voorbeelden. Zoals onze unieke grensoverschrijdende samenwerking met Münster en Osnabrück. We hebben bovendien een unieke hightech maakindustrie en innovatieve infrastructuur. Samen vormen we een grootstedelijke agglomeratie in 'het midden van Europa'. Onze steden vormen een knooppunt op de North Sea Baltic Corridor en zijn een Europese logistieke hub. Met een vooraanstaande internationale universiteit en sterke innovatieclusters vormen de Spoorzones het hart van dit stedelijke gebied, waar ook ruimte is voor groen en de omgang met water. Dat verhaal

slaat aan in Europa, zo bleek ook uit het gezamenlijk werkbezoek aan Brussel.

Dat een structurele Europese lobby en dossieropbouw zijn vruchten afwerpt wordt duidelijk aan de hand van het dossier Trans-European Transport Network (TEN-T). Vanuit Twente is een jarenlange lobby gevoerd om de North Sea Baltic Corridor, met Twente als knooppunt, op te nemen in het TEN-T netwerk. In 2013 is die lobby geslaagd, waarna Twente zich sterk heeft gemaakt om onder meer de Zwolle-Twente-Münsterlijn, het Twentekanaal en de A1 in de werkprogramma's op te laten nemen. Resultaten van die inspanningen zijn het voorstel van de Europese Commissie tot opname van die eerste lijn op het TEN-T netwerk (en daarmee toegang tot financiering) en de subsidie van 10,8 miljoen voor de upgrade van het Twentekanaal, die uit het CEF-programma is toegekend.

Andere voorbeelden van succesvolle Europese trajecten hebben we onder meer op het gebied van klimaatadaptatie (CATCH, Waterrobuuste Steden) en drones (Aerial Uptake). Dat heeft ons nieuwe kennis, partners en netwerken opgeleverd. Doordat ze echter niet zijn ontstaan vanuit een strategische agenda is er minder op voortgebouwd en blijft de impact van het opgebouwde netwerk op de lange termijn beperkt.

Het belang van een vertegenwoordiging in Brussel, en daarmee samenhangend een gedegen EU-agenda met voldoende interne borging, wordt ook tijdens verschillende werkbezoeken aan Brussel bevestigd. Onder meer Eindhoven en de Noordelijke steden (NG4) geven aan dat structurele inzet in Europa als vliegwiel kan dienen om je eigen ambities te versnellen. Daarbij is een strategische inzet van belang, doordat je op een aantal prioritaire thema's echt actief moet zijn. Dan kom je aan tafel.

2. Een gezamenlijke EU-agenda: focus en prioriteit

Resultaat: versnelling op belangrijke opgaven

Op dit moment werkt een aantal adviseurs 'Internationaal en Europa' vanuit de drie steden al samen aan de Europese agenda. Zij zetten de lijnen richting Brussel uit en enthousiasmeren de ambtelijke organisaties. Inzet in Europa vergt echter structurele lobby, zichtbaarheid en capaciteit en een gedegen interne borging. Daarom kiezen we voor een scherpe focus, waarbij we proactief inzetten op een aantal prioritaire onderwerpen.

Dat betekent overigens niet de uitsluiting van andere onderwerpen, waarop we kunnen bijschakelen indien nodig of gevraagd. Om de prioritaire onderwerpen zit een schil van onderwerpen die eveneens van groot belang zijn, maar waarop we minder proactief acteren en vooral signaleren. Zo kunnen we via de fora van ons belangrijkste netwerk Eurocities veel leren over de overige EU-prioriteiten als digitalisering, innovatie, cultuur, circulaire economie en sociale vraagstukken, zoals migratie en kansengelijkheid. We nemen bovendien actief deel in het Europees Sociaal Fonds (ESF).

De prioritaire onderwerpen zijn gekozen op basis van zorgvuldig afgewogen criteria. Uiteraard zijn het belangrijke Europese thema's. Maar dat niet alleen. Door middel van 'expertsessies' met inhoudelijke collega's uit de drie steden hebben we opgehaald waar de meeste kansen liggen, juist op basis van onze eigen kracht en capaciteit. Het zijn thema's waarop we ons onderscheiden, maar die tevens met behulp van Europa verder kunnen worden gebracht. Bovendien werken we er als steden samen aan, sluiten ze grotendeels aan op de kernlobbydossiers en hebben ze een grensoverschrijdende component, onder meer via de hernieuwde MONT-strategie. Allemaal ondersteunend aan het verhaal van de Groene Technologische Top Regio. Het grensoverschrijdende aspect maakt ons vaak onderscheidend binnen Europa. Het is een lobbydoel op zichzelf om daar meer aandacht en financiering voor te vragen.

De gekozen prioritaire onderwerpen zijn:

- **Klimaatadaptatie**

Dit is een belangrijke pijler binnen de Green Deal, en een die zeer waarschijnlijk onder de volgende Europese Commissie vanaf 2024 alleen maar belangrijker wordt. Binnen Twente, en in het bijzonder Almelo, Enschede en Hengelo is er al een goede samenwerking op dit thema, onder meer binnen het plan 'Twente 2075'. We werken aan innovatieve oplossingen op het gebied van water en droogte. Dat doen we bovendien grensoverschrijdend, en klimaatadaptatie is een belangrijk onderdeel binnen de hernieuwde MONT-strategie.

- **Energietransitie**

Dit is een topprioriteit binnen Europa, en tevens een van de kernlobbydossiers. Daarnaast is het een onderdeel van de hernieuwde MONT-strategie en biedt het kansen om aan te sluiten op de positie van Münster binnen de missie '100 climate-neutral and smart cities'. Naast verduurzaming van de woningvoorraad en het aanpakken van energiearmoede gaat het vooral ook over technologische innovaties, zoals een grensoverschrijdend batterijcluster en een waterstof hub.

- **Mobiliteit/verstedelijking**

Mobiliteit is een belangrijke motor van de ontwikkeling van de Groene Technologische Top Regio. We zijn in Europa al erg actief op het gebied van mobiliteit, waar we samen met partners onder meer lobbyen voor betere verbindingen met Duitsland. Inmiddels zijn we opgenomen op het TEN-T netwerk, en focust de inzet zich deels op het verbinden van de stedelijke kernen aan deze corridor. Daarin kunnen de Spoorzones een belangrijke rol spelen. Verstedelijking is in de vorm van de Regionale Stedelijke Investeringsagenda (RSIA) bovendien een van de kernlobbydossiers.

Per thema verschilt het accent van onze inzet. In grote lijnen focussen we ons op kennisontwikkeling en financiering. Beleidsbeïnvloeding doen we voornamelijk indirect, via netwerken als de G40, VNG en Eurocities en via de Provincie Overijssel. Maar ook via het Comité van de Regio's, waar Jeroen Diepemaat (plaatsvervangend) lid van is. Als steden richten we ons hoofdzakelijk op projectontwikkeling en op kennisvergaring via die projecten en via onze netwerken. Met name kennisontwikkeling doen we breder dan alleen op de prioritaire onderwerpen, maar ook bijvoorbeeld voor sociale en digitale vraagstukken. We werken dan ook aan EU-bewustzijn in de hele organisaties en verbinden collega's aan een netwerk als Eurocities.

3. Hoe organiseren en borgen we de samenwerking?

Voorwaarden/uitgangspunten

Om met een sterkere inzet in Europa onze ambities te versnellen is het belangrijk om zowel een sterke vertegenwoordiging in Brussel te hebben als een goede landingsplaats in de eigen organisatie. De vertegenwoordiging in Brussel onderhoudt de netwerken en contacten en neemt in een vroeg stadium kennis van Europees beleid, wetgeving en de verschillende fondsen en regelingen. Dat gebeurt in afstemming met de subsidiebureaus. Een goede landingsplaats in de eigen organisatie betekent dat we de verbinding van onze vertegenwoordiging in Brussel met de ambtelijke organisaties structureel goed geregeld hebben. Europa is weliswaar een dynamisch speelveld, het heeft ook tijd nodig om er voet aan de grond te krijgen en resultaat te boeken. Er moet gebouwd

worden aan een netwerk en meer zichtbaarheid. En uiteraard, dat we in onze EU-strategie samen optrekken met partners als Twente Board, UT, Provincie Overijssel, Euregio en Münster en Osnabrück is belangrijk. In de bijlage is een aanbeveling voor de uitwerking van organisatie en borging opgenomen.

4. Opdracht

En raming middelen

De colleges van Almelo, Enschede en Hengelo geven opdracht aan de gemeentesecretarissen om gezamenlijk de EU-agenda en bijbehorende uitvoeringskracht zowel in Brussel als binnen de ambtelijke organisaties vorm te geven en te borgen. Dit houdt onder meer in:

- Faciliteren van een gezamenlijk 'Team Internationaal' voor de Twentse steden met een gezamenlijk werkbudget en communicatiecapaciteit. De secretarissen vormen hier zelf de stuurgroep, met een gedelegeerd opdrachtgever.
- Inrichten van een structurele vertegenwoordiging in Brussel voor tenminste twee jaar bij het Huis van de Nederlandse Provincies. Geschatte totale kosten zijn €24.000 per jaar, inclusief reis- en verblijfkosten en handgeld (werkplek is €9000 per jaar). Dat bedrag wordt gelijk gedeeld door de drie steden, wat neerkomt op €8000 per stad per jaar.

(Nadere uitwerking in de bijlage)

5. Toekomstperspectief

Procedure/tijd

We onderkennen dat de gezamenlijke internationale inzet een proces in ontwikkeling is, dat jaarlijks wordt geëvalueerd. Tot 2024 draaien we een pilot met structurelere vertegenwoordiging in Brussel. Om daadwerkelijk de waarde van die vertegenwoordiging in te kunnen schatten is dat echter onvoldoende. Daarom richten we voor minimaal twee jaar een structurele vertegenwoordiging in Brussel in. In de inrichting daarvan nemen we ook partners als de Twente Board, UT, Saxion en Provincie Overijssel mee. Met het vaststellen van een strategische focus en structurele organisatie zijn we beter in staat om onze inzet te verbinden met deze en andere partners. Een ambitie waar we vanzelfsprekend ook al mee bezig zijn. Tegelijkertijd met de evaluatie van een vertegenwoordiging in Brussel ontwikkelen we deze bestuursopdracht door naar een bestuursovereenkomst, waarin we de Europese inzet structureel maken en nader ingaan op zaken als tijd, kosten en de samenwerking met onze Triple Helix partners.

Bijlage 1 – Aanbeveling organiseren en borgen samenwerking

1) Vertegenwoordiging Brussel

Permanente aanwezigheid in Brussel. Je moet zijn waar het gebeurt, dat is de les die is getrokken uit verschillende werkbezoeken aan Brussel. Daardoor bouw je een netwerk en kun je sneller inspelen op kansen uit Europese programma's en ontwikkelingen in beleid en wetgeving. Directe contacten met de Europese commissie, met netwerken als Eurocities en het Covenant of Mayors, via het Comité van de Regio's en met andere Europese steden zijn daarbij onontbeerlijk.

Concreet betekent dit dat de 3 steden gezamenlijk investeren in capaciteit voor de Brusselse aanwezigheid, in kantoorruimte – voor 2024 bij het Huis van de Nederlandse Provincies – en in de reis- en verblijfkosten van deze vertegenwoordiging.

Activiteiten vertegenwoordiging Brussel

- Aanwezigheid in netwerken en verkenning nieuwe relevante netwerken en Europese missies (in kader van projecten, kennisontwikkeling en signaleren beleid)
- Organiseren gesprekken om onze inhoudelijke experts te koppelen aan mensen in Brussel. Om tot concrete verbindingen, roadmaps en projecten te komen.
- Afstemming met andere steden (NG4, Eindhoven, Arnhem/Nijmegen) en (input aan) HNP/Provincie Overijssel
- Leggen van contacten en onderhouden netwerk op basis van onze prioritaire onderwerpen en mogelijke projecten. O.a. met relevante DG's en Europarlementariërs. Gerichte inzet bestuurders en experts.
- Directere informatie vergaren over Europese beleidsontwikkeling

2) Landingsplaats eigen organisaties

A) Gezamenlijk 'Team Internationaal'

- 1 team voor Twentse steden, inclusief vertegenwoordiger in Brussel en communicatieve ondersteuner
- 1 gezamenlijk werkbudget, beheer bij team Internationaal
- Alle steden leveren lid/leden team (adviseurs EU/Internationaal) zonder verrekening (eventueel naar verhouding), zoals eerder in NT verband.
- De secretarissen vormen hier zelf de stuurgroep, met een gedelegeerd opdrachtgever

De taken van dit team zijn:

- Samenstellen van een lange termijnagenda 2023 – 2027, inhakend op de nieuwe programmaperiode van de Europese Commissie.
- Zorgen voor aansluiting op de kernlobbydossiers en lobby Zwolle en Den Haag. Het zijn geen gescheiden werelden, ze versterken elkaar juist. Europa als breekijzer. Afstemming gebeurt onder andere via het strategienoverleg van de drie steden.

- Afstemming van onze inzet in Brussel met de Provincie Overijssel, Twente Board, UT/Saxion en Euregio en hun Europese netwerken, zoals ECIU en EUDRES. Samen werken we aan de Groene Technologische Top Regio. Met de UT versterken we bovendien de samenwerking op het gebied van projectontwikkeling en toepassing in de stad.
- Verbinding van de Europese inzet aan de samenwerking met Duitse partners, op basis van het gremium MONT. Centrale lobbydossiers als klimaat, energie en mobiliteit worden al grensoverschrijdend opgepakt en we staan sterker als we ons met Duitsland op deze thema's positioneren in Europa. We sluiten de MONT-strategie aan op de focus van onze Europese inzet.
 - Ook de economische agenda van Twente Board wordt sterk bepaald door de samenwerking met de IHK (o.a. Batterijen, Chips en circulair). We ondersteunen de Europese cross-border lobby.
- Zorg voor adequate communicatie over Europa en onze activiteiten richting de gemeentelijke organisaties en de buitenwereld.
- Afstemming met subsidieadviseurs gemeente Almelo, Hengelo en Enschede

B) Bestuurlijke EU-tafel, die bestaat uit de burgemeesters van de drie steden en de vertegenwoordigende wethouder in het Comité van de Regio. Zij hebben de bestuurlijke verantwoordelijkheid om regie te voeren over de inhoud van deze opdracht

C) Borging in de organisaties

De secretarissen vormen samen de stuurgroep en zorgen voor borging in de respectievelijke ambtelijke organisaties. De internationale inzet staat immers in dienst van een aantal belangrijke stedelijke opgaven. Opgaven waar binnen de organisaties hard aan wordt gewerkt.

Om daar aansluiting op te vinden en de opgaven verder te brengen is actieve betrokkenheid van collega's uit de domeinen cruciaal. Inhoudelijke experts krijgen dus ruimte van hun management om waar nodig in Brussel en netwerken te acteren en te werken aan (Europese) projectontwikkeling. In iedere stad wordt dan ook per prioritair thema een aanspreekpunt benoemd.

Directie en management spreken deze collega's aan wanneer die betrokkenheid ontbreekt, in het bijzonder op de strategische prioriteiten binnen de gezamenlijke Europese agenda. Verder is van belang dat er structurele afstemmingsmomenten zijn tussen het team Internationaal en de aanspreekpunten binnen de domeinen. De lijnen dienen kort te zijn. Per prioritair thema in elke stad een aanspreekpunt.

- Bij voorkeur een opdrachtgever/manager, om commitment te hebben en tijdsinspanning te waarborgen.
- Zorgt voor afstemming met International Office, koppelt collega's aan EU (waar nodig) en heeft overzicht projecten en beleidsontwikkelingen
- Om snel te schakelen, info mee te delen en input op te halen.

D) Koppeling van communicatiecapaciteit aan het Team Internationaal

E) Verbinding met subsidieadviseurs

Financiering vanuit Europese fondsen en programma's is één van de middelen om onze ambities kracht bij te zetten. Team Internationaal heeft dan ook regelmatige afstemming met de subsidieadviseurs van de drie steden. De subsidieadviseurs hebben goede onderlinge afstemming (via SAT – Subsidie Adviseurs Twente) en hebben kennis van het Europese subsidielandschap. De kerntaak van de subsidieadviseurs is het matchen van subsidies en projecten en de 'concretiseringslag': het daadwerkelijk binnenhalen en -houden van externe middelen.

Europese subsidietrajecten kosten veel tijd. Zowel in de aanloop naar een aanvraag als in de uitvoering en de verantwoording ervan. De (subsidie)capaciteit binnen de verschillende organisaties is echter beperkt. Uitbreiding van die capaciteit, of het inhuren van externe expertise bij specialistische en/of tijdrovende trajecten, kan op termijn noodzakelijk blijken.

De subsidieadviseurs hebben ook afstemming met hun subsidiecollega's van UT, Saxion, ROC en Waterschap. Daarbij ligt de nadruk op het kennen van elkaars agenda en het delen van subsidiekansen. De (beleids-)inhoudelijke samenwerking tussen onze organisaties is bepalend voor de samenwerking op subsidiegebied.